

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

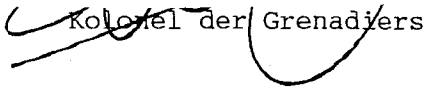
- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2404	19 juni 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 43/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2404, d.d. 19 juni 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

43/92

(Afgesloten 191200 JUN 1992)

Bosnië-Herzegovina

De eerste helft van deze week is gekenmerkt door hevige gevechten in vrijwel alle omstreden delen van Bosnië-Herzegovina. Er was sprake van zware beschietingen rond de hoofdstad Sarajevo, met name ook in de omgeving van het vliegveld. Gevechten werden ook gemeld in het noorden van de republiek, rond de stad Derventa, en in de omgeving van Bihac en Cazin in de "Bosnische Krajina". Naar verluidt zouden Servische strijdgroepen in deze regio hun eerder gemelde offensieven voortzetten met behulp van zware wapens, afkomstig van het voormalige Joegoslavische leger. Volgens Kroatische bronnen hebben Kroatische eenheden de Servische belegering van Mostar (Herzegovina) doorbroken en de westelijke oever van de Neretva onder controle gebracht. Daarmee zouden zij het gebied dat zij in het zuiden van Bosnië-Herzegovina beheersen, aanzienlijk hebben uitgebreid.

Gemeld is dat de gevechten in alle delen van de republiek, behalve rond Derventa, inmiddels weer aanzienlijk zijn afgenomen. In samenhang hiermee is volgens belangrijke vooruitgang geboekt in de onderhandelingen over de heropening van het vliegveld van Sarajevo ten behoeve van humanitaire hulpverlening. Opnieuw werd melding gemaakt van een coöperatieve opstelling van de Serviërs, die de bergen rond Sarajevo beheersen en vanuit deze posities de stad de afgelopen maanden voortdurend hebben beschoten met zware artillerie. De Moslims en Kroaten in de regio beschuldigen de Serviërs er overigens van dat zij het bestand in de praktijk gebruiken om hun eenheden te hergroeperen en te bevoorraden teneinde vervolgens de beschieting van de stad weer te hervatten. Hoewel de onderhandelingen nog niet zijn afgerond, lijkt in beginsel te zijn overeengekomen dat de betreffende artilleriestukken weliswaar niet geheel hoeven te worden teruggetrokken, zoals de VN aanvankelijk had voorgesteld, maar wel onder toezicht van de VN zullen worden geplaatst.

De regeringen van Bosnië-Herzegovina en Kroatië hebben op 17 juni een defensieverbond gesloten om gezamenlijk de "Servische agressie" het hoofd te bieden. Reeds eerder deze week was aangekondigd dat de Bosnische regering op grond van dit pact officieel zou kunnen verzoeken om militaire bijstand van Kroatië. Dit zou de Kroatische militaire aanwezigheid in de buurrepubliek, waarbij het volgens Kroatië tot dusverre slechts om individuele vrijwilligers ging, legitimeren en de mogelijkheid bieden deze uit te breiden met reguliere eenheden. Een grootschalige Kroatische interventie in Bosnië-Herzegovina zou echter de kans op vruchtbaar overleg tussen de drie bevolkingsgroepen aanzienlijk verkleinen en tot een verdere escalatie van de burgeroorlog kunnen leiden.

Overigens zou de Bosnische president Izetbegovic (Moslim) volgens het (pro-)Servische persbureau TanJug hebben verklaard dat Kroatische troepen nu reeds in zijn republiek opereren. Hij zou echter hebben onderstreept dat hij deze troepen niet als agressor beschouwt, omdat zij zich tegen de agressie van Serviërs verzetten en bovendien zijn gezag erkennen. Met deze verklaring wil Izetbegovic mogelijk voorkomen dat, naast Servië, ook Kroatië door de VN wordt aangemerkt als agressor, zoals recentelijk in VN-kringen is gesuggereerd.

Volgens TanJug heeft onlangs in Busovaca, ten noorden van Sarajevo, een gevecht plaatsgevonden tussen Moslims en Kroaten. Aanleiding zou zijn geweest dat de Moslims wapens in beslag hadden genomen die de Kroaten opeisten. Hoewel dergelijke incidenten niet uitgesloten zijn, moet worden aangenomen dat de Servische zijde met deze melding vooral wil onderstrepen dat het bondgenootschap tussen Moslims en Kroaten met spanningen gepaard gaat.

De groeiende Kroatische betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina staat haaks op het eerder gemelde akkoord tussen Kroatië en Servië over een opdeling van Bosnië-Herzegovina. Zeker indien Kroatië openlijk aan "Bosnische" kant in de strijd zou interveniëren in het kader van het nieuwe defensie-akkoord, moet de Kroatisch-Servische overeenkomst als nietig worden beschouwd. De Kroatische president Tudjman heeft overigens onderstreept dat het Kroatische beleid slechts gericht is op de behartiging van de (veiligheids)belangen van de Bosnische Kroaten. De militaire activiteiten van de Kroaten in Bosnië-Herzegovina lijken echter in de praktijk mede tot doel te hebben de controle over de door hen gedomineerde streken van Bosnië-Herzegovina te versterken en deze etnisch te "zuiveren". Aangezien deze streken aan Kroatië grenzen, blijft (feitelijke) annexatie tot de mogelijkheden behoren, hoewel Tudjman territoriale ambities formeel blijft ontkennen. In dit verband is het zelfs denkbaar dat Tudjman het defensieve verbond met de Bosnische regering heeft gekoppeld aan de uiteindelijke overdracht van bepaalde door Kroaten gedomineerde gebieden aan Kroatië.

Internationale vredesinspanningen

De leider van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië, Carrington, heeft de presidenten van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina uitgenodigd voor overleg op 25 juni in Straatsburg. Deze uitnodiging houdt waarschijnlijk vooral verband met de groeiende betrokkenheid van Kroatië bij de strijd in Bosnië-Herzegovina en met de Servische offensieven in de republiek. Het is echter onwaarschijnlijk dat dit overleg nieuwe mogelijkheden zal bieden voor vruchtbare onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Het is zelfs twijfelachtig of alle betrokken presidenten bereid zullen zijn aan de uitnodiging van Carrington gehoor te geven.

Op een topconferentie van 47 Islamitische landen (OIC) in Istanbul is op Turks initiatief een resolutie aangenomen die de Veiligheidsraad van de VN aanspoort het gebruik van militaire middelen te overwegen indien de huidige sancties tegen Servië en Montenegro onvoldoende blijken om wat werd genoemd de Servische agressie tegen Bosnische Moslims te beëindigen. De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic (Moslim), die de conferentie toesprak, riep de OIC-leden op in dat geval troepen ter beschikking te stellen.

Kroatië

Volgens recente persmeldingen zal de VN-vredesmacht in Kroatië (UNPROFOR) dezer dagen beginnen met de ontwapening van militieën in het enige te beschermen gebied (UNPA) waarover zij reeds de volledige verantwoordelijkheid heeft overgenomen, te weten Oost-Slavonië. Het betreft hier de tweede fase van het VN-vredesplan, die moet leiden tot de volledige demilitarisering van de UNPA's. Het is echter onwaarschijnlijk dat alle gewapende groeperingen in deze gebieden zich vrijwillig zullen laten ontwapenen. Daarbij is een aantal voormalige JNA-leden formeel overgegaan naar de lokale (Servische) politie in de UNPA's, waardoor zij zich onttrekken aan ontwapening. Zoals bekend beoogt het VN-vredesplan verder onder meer de instelling van lokaal bestuur in overeenstemming met de bevolkingssamenstelling van voor de oorlog. Dit vereist onder meer de terugkeer van de vluchtelingen uit de UNPA's naar hun oorspronkelijke

woonplaats. De etnische "zuiveringsoperaties" in de door de Serviërs beheerste delen van Kroatië staat haaks op dit streven.

Volgens Italiaanse persberichten hebben naar schatting 20.000 Kroaten afkomstig uit het schiereiland Istrië een verblijfsvergunning aangevraagd in Italië. Daartoe hebben zij gesteld van Italiaanse afkomst te zijn. Servische bronnen beweren dat zij hiermee willen voorkomen te worden opgeroepen voor dienst in de Kroatische strijdkrachten. Dit zou mede verband houden met het feit dat de Kroatische regeringspartij HDZ en president Tudjman nauwelijks populariteit genieten in Istrië. In dit schiereiland bevindt zich inderdaad een Italiaanse minderheid, die echter naar eigen zeggen slechts 3000 leden telt. Het is denkbaar dat de Istrische Kroaten zich inderdaad door de van Servische zijde genoemde motieven hebben laten leiden. Ook de verslechterde economische situatie in Kroatië kan daarbij overigens een factor van overweging zijn geweest.

Een Servisch dagblad heeft gemeld dat de leider van de ultranationalistische Kroatische HOS-militie, Paraga, op korte termijn voor het gerecht zal moeten verschijnen omdat zijn militie zich illegaal woningen zou hebben toegeëigend in Zagreb. Het is niet uitgesloten dat de Kroatische regering zich op deze wijze wil ontdoen van Paraga, die felle kritiek heeft geuit op president Tudjman en deze verantwoordelijk heeft gesteld voor het verlies van Kroatisch grondgebied in de strijd met de JNA en Servische strijdgroepen. Het is ook denkbaar dat de Kroatische autoriteiten door de uitschakeling van Paraga proberen de HOS-eenheden, die massaal in Bosnië-Herzegovina aanwezig zijn en aldaar hun eigen doeleinden nastreven, onder controle te brengen. Anderzijds is ook niet uit te sluiten dat de Servische pers met deze melding de politieke onenigheid in Kroatië wil aanwakkeren.

Servië/Montenegro

In een recent interview heeft de Servische president Milosevic een deling van de macht met de oppositie verworpen. Ook wees hij belangrijke beleidswijzigingen af. Zoals gemeld, had de Servische oppositie eerder deze week de geplande demonstraties voor het aftreden van Milosevic geannuleerd met als doel in dialoog met de (nu nog alleenheersende) socialistische van Milosevic een regering van nationale eenheid te vormen. Dit streven lijkt door de recente uitlatingen van Milosevic te worden doorkruist. Een hernieuwde radicalisering van de oppositie is hierdoor zeker denkbaar. Mogelijk zullen nieuwe demonstraties en stakingen worden georganiseerd om de druk op Milosevic om af te treden weer op te voeren.

Er zijn hernieuwde aanwijzingen dat er sprake is van ernstige onenigheid tussen Montenegro en Servië. In onderhandelingen eerder dit jaar was overeengekomen dat de nieuwe Servisch-Montenegrijnse federatie zou worden gevormd op basis van gelijkwaardigheid tussen beide republieken. In dat kader eist Montenegro het premierschap in de nieuwe federale regering op, nu een Serviër is gekozen tot president. Hiertoe zijn de Montenegrijnse president en premier kandidaat gesteld. De Servische leiding lijkt zich echter hiertegen te verzetten en wil een Servische premier. Eerder deze week hebben prominente Montenegrijnse functionarissen in verband met deze onenigheid gezinspeeld op de mogelijkheid van uittreding uit de federatie, indien niet tegemoet wordt gekomen aan de Montenegrijnse eisen.

Het conflict tussen de republieken houdt waarschijnlijk mede verband met de verslechterende sociaal-economische situatie in "Joegoslavië" en de internationale sancties tegen Servië en Montenegro, waarvoor ook in Montenegro Milosevic in belangrijke mate verantwoordelijk wordt gesteld. Desondanks is het onwaarschijnlijk dat Montenegro op korte termijn daadwerkelijk uit de onlangs

opgerichte federatie zal treden. Montenegro zou, zeker in economisch opzicht, buiten dit nieuwe staatsverband nauwelijks kunnen overleven. Gezien het verschil in grootte tussen Servië en Montenegro zal laatstgenoemde republiek zich naar verwachting moeten blijven schikken in een ondergeschikte positie in het nieuwe "Joegoslavië".

Volgens Servische persberichten is de fabriek die het Super Galeb jachtvliegtuig (een eigen Joegoslavisch ontwerp) produceert, verplaatst van Mostar in Bosnië-Herzegovina naar Pancevo in de Servische, voormalige autonome provincie Vojvodina. Dit zou volgens de betreffende melding de grootste vliegtuigfabriek van Joegoslavië worden. Deze verplaatsing is bevestigd en past in het reeds eerder gemelde streven om de gehele Joegoslavische defensie-industrie te reloceren op het grondgebied van de nieuwe Servisch-Montenegrijnse federatie. Er is de "Joegoslavische" autoriteiten veel aan gelegen de produktie van deze vliegtuigen voort te zetten, omdat de export ervan een bron van harde valuta-inkomsten vormt. De "Joegoslavische" defensie-industrie is echter nog steeds afhankelijk van toelevering vanuit bedrijven in Slovenië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina en voortgaande produktie zal derhalve ernstig worden bemoeilijkt door de economische sancties tegen de federatie.

Conclusie/voorzicht

Mogelijk wordt toch nog op korte termijn overeenstemming bereikt over de heropening van het vliegveld van Sarajevo voor humanitaire hulp. Ter plaatse is echter nog steeds sprake van een gespannen situatie, die gekenmerkt wordt door een groot wederzijds wantrouwen. Een heropleving van de strijd is zeker niet uitgesloten.

Gezien de groeiende Kroatische betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina en de Servische offensieven elders in de republiek blijven vruchtbare onderhandelingen over de politieke toekomst van de republiek op korte termijn onwaarschijnlijk. Meer voor de hand ligt dat zowel Serviërs als Kroaten zullen proberen hun territoriale ambities met militaire middelen te realiseren, waarbij de Bosnische regering (feitelijk: de Moslim-bevolkingsgroep) voor voldongen feiten wordt gesteld.

De Servische politieke leiding verwerpt belangrijke koerswijzigingen en daarmee tevens een dialoog met de oppositie. Een verscherping van de politieke tegenstellingen in Servië is derhalve waarschijnlijk. Hoewel ook de wrijvingen tussen Servië en Montenegro waarschijnlijk zullen toenemen, is een uittreden van Montenegro uit het nieuwe "Joegoslavië" niet te verwachten.